Взаємодія добровольчих формувань територіальних громад (ДФТГ) та підрозділів Сил територіальної оборони (ТрО) ЗСУ під час охорони критичних об’єктів інфраструктури

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України забезпечення надійної охорони та оборони об’єктів критичної інфраструктури (ОКІ) — об'єктів енергетики, водопостачання, транспортної інфраструктури, зв'язку та органів державної влади — є найважливішим завданням національної безпеки. Закон України «Про основи національного спротиву» створив правову та організаційну основу для залучення цивільного населення до забезпечення безпеки громад через створення Добровольчих формувань територіальних громад (ДФТГ) під безпосереднім керівництвом та координацією Сил територіальної оборони Збройних Сил України (Сил ТрО ЗСУ).

1. Аналіз порядку підпорядкування та розгортання блокпостів ДФТГ у межах громад

1.1. Ієрархія підпорядкування та операційного управління

ДФТГ є воєнізованими підрозділами, сформованими на добровольчій основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади. Порядок підпорядкування чітко врегульовано чинним законодавством:

- **Загальне керівництво:** Здійснюється Командувачем Сил територіальної оборони ЗСУ через командира відповідної військової частини (бригади/батальйону) Сил ТрО ЗСУ, що діє у даному регіоні.
- **Безпосереднє підпорядкування:** Командир ДФТГ підпорядковується командиру відповідного батальйону Сил ТрО ЗСУ. Усі оперативні завдання, розпорядження та накази добровольці отримують саме від військового командування ЗСУ.
- **Взаємодія з ОМС:** Органи місцевого самоврядування (ОМС) та місцеві державні/військові адміністрації здійснюють матеріально-технічне та фінансове забезпечення ДФТГ, але НЕ мають права віддавати бойові або оперативні розпорядження.

1.2. Порядок рішення про розгортання блокпостів

Розгортання блокпостів у межах територіальної громади для охорони ОКІ та контролю шляхів сполучення здійснюється не самовільно, а за суворим алгоритмом:

1. Прийняття рішення про встановлення блокпоста військовим командуванням (комендантом території) за погодженням з обласною/районною військовою адміністрацією.
2. Визначення дислокації, складу чергових сил та інженерно-технічного обладнання блокпоста.

3. Видання письмового наказу Командувача угруповання військ або командира батальйону ТрО ЗСУ про залучення членів ДФТГ до несення служби на блокпосту.

> 📌 **КЛЮЧОВА ВИМОГА ЛЕГІТИМНОСТІ**
> Члени ДФТГ мають право виконувати завдання з охорони об'єктів критичної інфраструктури та несення служби на блокпостах ТІЛЬКИ у разі наявності офіційного бойового розпорядження (наказу) командира батальйону Сил ТрО ЗСУ та під керівництвом призначеного старшого поста (як правило, військовослужбовця ЗСУ або досвідченого командира ДФТГ).

1.3. Порівняльний аналіз функціоналу ДФТГ та Сил ТрО ЗСУ

Критерій	Підрозділи Сил ТрО ЗСУ	Добровольчі формування (ДФТГ)
Правовий статус	Військовослужбовці ЗСУ за контрактом або мобілізацією.	Цивільні особи, які склали присягу добровольця (контракт добровольця).
Основа охорони ОКІ	Безпосереднє ведення бойових дій, вогневе ураження, оборона периметра ОКІ.	Допоміжні функції: спостереження, патрулювання, перевірка документів, первинна затримання.
Підпорядкованість	Вертикаль Збройних Сил України.	Оперативне підпорядкування командиру батальйону ТрО ЗСУ.

2. Вивчення правил внутрішньої служби та правових меж застосування сили цивільними формуваннями

2.1. Порядок несення внутрішньої служби та нарядів

Служба членів ДФТГ організовується відповідно до Статуту внутрішньої служби ЗСУ у частині, що стосується виконання визначених завдань. Основними видами нарядів для ДФТГ під час охорони ОКІ є:

- **Добовий наряд блокпоста / варти ОКІ:** забезпечує безперервний цілодобовий контроль доступу та спостереження.
- **Патрульна група:** здійснює мобільне або піше патрулювання прилеглого до ОКІ сектора для виявлення ДРГ, БПЛА чи підозрілих осіб.
- **Резервна група:** перебуває у постійній готовності до негайного виїзду на підкріплення у разі виникнення загрози або нападу на ОКІ.

2.2. Правовий режим застосування зброї та фізичної сили

Застосування зброї та фізичного впливу членами ДФТГ регулюється Законом України «Про основи національного спротиву», Постановою Кабінету Міністрів України № 1448 від 29.12.2021 р., а також статтями 36, 39 Кримінального кодексу України (необхідна оборона та крайня необхідність).

Члени ДФТГ під час виконання завдань територіальної оборони мають право застосовувати особисту мисливську зброю, стрілецьку зброю ЗСУ (за наявності виданої) та спеціальні засоби у таких випадках:

- Захист ОКІ від нападу, підпалу, замінування або захоплення.
- Відбиття нападу або відвернення загрози життю та здоров'ю цивільних осіб чи членів наряду.
- Затримання осіб, які вчинили тяжкий злочин або чинять збройний опір.
- Знешкодження повітряних цілей (БПЛА) над територією ОКІ відповідно до розпоряджень ППО/ЗСУ.

> 📌 **ПРАВИЛА ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ (RULES OF ENGAGEMENT)**
> Застосуванню зброї (крім раптового збройного нападу) має передувати чітке попередження: «Стій! Стріляти буду!» та попереджувальний постріл угору. Заборонено застосовувати зброю проти жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку, дітей та осіб з інвалідністю, крім випадків здійснення ними збройного нападу.

3. Регламент взаємодії з патрульною поліцією та підрозділами ЗСУ під час комендантської години

3.1. Розподіл функцій та сфер відповідальності

Під час комендантської години на території громади запроваджується особливий режим пересування. Взаємодія між підрозділами будується на засадах єдиноначальності військового коменданта:

Суб'єкт взаємодії	Основні обов’язки під час комендантської години	Порядок зв’язку / Координація
Підрозділи ЗСУ / ТрО	Безпосередня збройна оборона ОКІ, протидія ДРГ, вогнева підтримка, керування загальною обстановкою.	Старший військовослужбовець на об'єкті / радіоканал комендатури.
Національна поліція	Затримання правопорушників, оформлення адмін/кримінальних протоколів, перевірка перепусток, патрулювання міст.	Чергова частина Патрульної поліції / 102 / спільний радіочастотний канал.
ДФТГ (Добровольці)	Спостереження, блокування підходів до ОКІ, первинна перевірка перепусток на блокпостах, допомога поліції.	Командир наряду ДФТГ -> Старший блокпоста ТрО / черговий поліції.

3.2. Алгоритм дій при виявленні порушників комендантської години

4. **Виявлення та Зупинка:** Наряд ДФТГ подає сигнал зупинки («Стій! Перевірка документів!»), утримуючи особу на безпечній відстані (не менше 5-7 метрів) під прицілом/контролем.

5. **Перевірка перепустки та документів:** Здійснюється перевірка документа, що посвідчує особу (Дія/Паспорт), та спецперепустки встановленого комендатурою зразка.
6. **Затримання (за відсутності перепустки/підозрілій поведінці):** Особа поверхнево оглядається на наявність зброї, обмежується у пересуванні та негайно передається екіпажу Патрульної поліції або СОГ (слідчо-оперативній групі).
7. **Передача до ЗСУ/СБУ:** У разі виявлення у особи засобів фото/відеофіксації ОКІ, засобів зв'язку з ворожими номерами чи зброї, особа передається органам СБУ та оперативно підпорядкованим підрозділам ЗСУ.

Висновки

1. Чітке підпорядкування ДФТГ командуванню Сил ТрО ЗСУ є запорукою високої боєздатності та виключає хаос чи неузгодженість під час охорони критичних об'єктів інфраструктури.
2. Члени ДФТГ повинні суворо дотримуватися правових меж застосування сили та зброї, діючи виключно в межах Постанови КМУ № 1448 та статей про необхідну оборону.
3. Ефективна взаємодія з Патрульною поліцією та Силами ТрО під час комендантської години забезпечується єдиною системою зв'язку, чітким розподілом завдань (поліція — законність та протоколи, ТрО/ЗСУ — вогневий захист, ДФТГ — охорона периметра та блокування) та дотриманням спільних інструкцій.